

הרצל בתקשורת

דוח תקופתי (אוגוסט 2021)

מאת ד"ר אנטון ברקובסקי

בעיתונות

בעיתון "הארץ" מתחת לצילום של סיגלית סלומון כהן, המתעד חורבה ססגונית המקושטת בגרפיטי על רקע גורד שחקים מודרני, הופיע הציטוט מתוך "אלטנוילנד" של הרצל: "ניכר כי כאן נפגשים נתיבי כל הלאומים".¹

גיל טרוי ביקר ב"הארץ" את התופעה הנפוצה לאחרונה בקרב אנשי החמאס ובחוגים אינטלקטואליים ואקדמיים בחו"ל ובארץ: להאשים את הציונות בהיותה "קולוניאליסטית-התיישבותית", הגוזלת לכאורה מפלסטינים את אדמתם, עם כל המשתמע מכך לתולדות והמשך הסכסוך הערבי-ישראלי. לשם כך גייסו החוגים הללו אפילו את כתוביו של הרצל, שבהם לכאורה "מצאו הוכחות". תוך ניתוח כתביו של הרצל ועשיית הסדר במונחים המטעים, מוכיח טרוי כי מדובר בקמפיין אידיאולוגי-פוליטי, שלא עומד מאחוריו שום בסיס עובדתי-מדעי ממשי.²

אדם רז סיכם ב"הארץ" את הביקורת על ספרו של ההיסטוריון אילן פפה - "הטיהור האתני של פלסטין". הספר יצא לאור באנגלית עוד ב-2006 וכיום תורגם לעברית. להתייחסות מיוחדת של הביקורת זכו: המגמתיות של המחבר, טעויות בתרגום ובמקור, כמו גם הציטוטים הסלקטיביים של המקורות הראשוניים; ביניהם של כמה שורות מיומנו של הרצל ומכתביהם ודבריהם של שאר המנהיגים הציוניים - הדברים שמוכיחים לכאורה, לטענת פפה, כי גירוש הפלסטינים במלחמת העצמאות היה חלק מתוכנית-אב ציונית, שנועדה לטהר את הארץ ולהקים בה מדינה ליהודים בלבד.³

ב"מקור ראשון" ארבעת המומחים לשפה העברית הביעו את דעתם לגבי עתידה, וזכרו בעברה ובתחזיות הפסימיות שפעם נפוצו בהקשר ליכולותיה להפוך לשפה מודרנית ושימושית. בין היתר זכרו בטענתו של הרצל, שבתחילת דרכו הציונית כתב ש"קשה לשער שיהיה אפשר לקנות כרטיס רכבת בעברית".⁴

בכתבתו ב"בידיעות אחרונות" שמח מאיר שלו מאישור התקציב, מהחזר המס שקיבל ושיושקע בילדיו ונכדיו, מניצחונם באולימפיאדה של ספורטאים ישראלים... ואפילו מהופעת הגיריות שביקרו בביתו. בתחילת הכתבה שולב קטע אירוני בנוגע לאופנה של מנהיגי ישראל לכתוב ספרים. לשם דוגמה השתמש ב"דברים" מאת משה רבנו, ב"אלטנוילנד" ו"מדינת היהודים" של הרצל, ובאלה של ראשי הממשלה המתרברבים

¹ "ניכר כי כאן נפגשים נתיבי כל הלאומים". הארץ - 10 ערים (1.8.2021), עמ' 54.

² Troy, Gil. Herzl as settler colonialist... Not!. *The Jerusalem Post* (4.8.2021), p. 9.

³ רז, אדם. קריאה סלקטיבית. הארץ-גלריה (6.8.2021), עמ' 80-82.

⁴ שנבל, אריאל. ביד הלשון. מקור ראשון-שבת (6.8.2021), עמ' 1, 9-13.

בהישגיהם הספק ריאליסטיים, כגון: "המלחמה בטרור" מאת בנימין נתניהו ו"כיצד לנצח מגיפה" מאת נפתלי בנט. בהמשך הציע שלו לשלל השרים בממשלה לכתוב ספרים משלהם.⁵

ב"מקור ראשון" נותחו תפיסותיהם של שני המנהגים של הציונות הדתית - הרב קוק והרב ריינס - והמאבק הרעיוני שבינם. דגש מיוחד הושם על היחס של הרבנים הללו כלפי חוזה המדינה, יחסו של הרצל לדת ולרבנים, ראייתו של הציונות בתור תופעה היסטורית או משיחית, הביקורת כלפי רעיונותיו והדרך ליישומיהם.⁶

בראיון שהעניק ל"מעריב" פרס שר האוצר אביגדור ליברמן את משנתו האידיאולוגית והפוליטית; טען שהוא ממשיך את דרכם של טרומפלדור, ז'בוטינסקי והרצל; הבטיח לקיים את שלל הבטחותיו למצביעי מפלגתו; ובין היתר העביר ביקורת נוקבת כלפי מפלגת הליכוד והעומד בראשה. לטענתו, הפך נתניהו את מפלגתו לחצי-חרדית, "שינה את הדנא" שלה, כאשר בתקופת שלטונו טרומפלדור, ז'בוטינסקי והרצל החילוניים חדלו לכאורה מלהיות סמליה.⁷

ב"הארץ" דימיטרי שומסקי תמך בעמדתו של השר לפיד, לפיה "אנטישמיות היא גילוי מובהק של גזענות באשר היא, ועל כן אפשר וצריך להשוות אותה לגילויי גזענות אחרים". לדעת שומסקי, עמדתו של לפיד מסתדרת היטב עם רעיונותיו של הרצל, כפי שהם הופיעו ב"מדינת היהודים" לפני 125 שנה, ואפילו מצביעה בעקיפין על הפתרון הריאלי היחיד לסכסוך ישראלי-ערבי: "הנרמול הלאומי של העם היהודי במסגרת מדינת לאום מודרנית בעלת גבולות מוכרים, המקיימת שיווין גמור בין אזרחיה ומתקיימת מתוך כבוד הדדי במשפחת האומות".⁸

לציון 95 שנים למותו של ישראל זנגוויל, הופיעה בעיתון בשפה הרוסית "נובוסטי נידילי" כתבה ביוגרפית מורחבת על אודות חייו, תרומותו ומורשתו הספרותית של איש רוח יהודי-בריטי זה (שהמציא בין היתר את המושג "כור ההיתוך" עבור החברה האמריקנית). לצד סקירה מקיפה של הישגיו בתחום הספרות ומחזאות, צוין בכתבה כי בצעירותו חבר זנגוויל ל"חובבי ציון"; ב-1885 נפגש עם הרצל, תמך ברעיונותיו הציוניים, אם כי בהמשך דרכו התנגד לישובה של ארץ ישראל על ידי יהודים, וזאת בשל נוכחות העם הערבי השוכן בה. בשל כך נמנה בין תומכיו של הרצל במסגרת "תוכנית אוגנדה", ובהמשך חיפש עוד טריטוריות על פני הגלובוס לישוב היהודים: בקנדה, אוסטרליה, ארה"ב ולוב.⁹

⁵ שלו, מאיר. מדינה שלמה. ידיעות אחרונות - המוסף לשבת (6.8.2021), עמ' 27.

⁶ מרמורשטין, מרדכי. הצלה או גאולה. מקור ראשון-שבת (13.8.2021), עמ' 10-13.

⁷ כספית, בן. "בסוף, כל מה שהתחייבתי יקרה". מעריב - סופהשבווע (13.8.2021), עמ' 10-13.

⁸ שומסקי, דימיטרי. האם לפיד ירצה לשנות כיוון? הארץ (15.8.2021), עמ' 11.

⁹ זורין, פרדי. "דיקנס מגטו". נובוסטי נידילי - ורמיה נובוסטי (19.8.2021), עמ' 6-8. (רוסית)